

Makalenin Geliş Tarihi: 1 Nisan 2020
Makalenin Kabul Tarihi: 14 Mayıs 2020

PARİON TİYATROSU TRİTON HEYKELİ ÜZERİNE YENİ GÖZLEMLER NEW OBSERVATIONS ON THE TRİTON STATUE AT PARİON THEATER

*Cevat Başaran**
*Mustafa Yıldızlı***

Öz

Parion Antik Çağ'da Troas bölgesinin önemli liman kentlerindedir. Kent, kuruluşundan itibaren siyasi olaylar ve savaşlardan yoğun olarak etkilenmiş; ancak bulunduğu konum itibarıyla de önemini korumayı başarmıştır. Roma döneminde, iki defa koloni kenti statüsü alması da, bu durumu desteklemektedir. Kentin Arkaik Dönemden Bizans'a kadar kesintisiz yerleşim yeri olduğu ve buluntu çeşitliliği de kentin bölgede ne kadar farklı bir yerleşim yeri olduğunu göstermektedir. Bu çalışmaya konu edilen triton heykeli de, kentin liman kenti olmasından dolayı, denizle bağlantılı bir örnektir. Triton, Poseidon ve Amphitrite'nin oğludur. Belden yukarısı insan vücudu iken, aşağısı balık olan triton, bir deniz tanrısıdır. Parion Roma Tiyatrosunda ele geçen Triton heykeli, işleniş açısından, şimdiye kadar Anadolu'da görülen triton örneklerinden ayrılmaktadır. Kazı çalışmasında iki parça olarak ele geçen heykel restore edilmiştir. Kırık olarak ele geçen heykelin bazı parçaları eksik olduğu için elinde ne tuttuğu veya kolların iki yana açık bir şekilde mi yoksa dirsekten kırılarak yukarıya doğru mu kaldırıldığı bilinmemektedir. Bu durumuyla heykel, benzer örnekler göre yorumlanmıştır. Belden aşağısı da ele geçmeyen ve kuyruğunun nasıl olduğu bilinmeyen heykel konusunda, yine benzer örnekler ışığında restitüsyon denemeleri yapılmıştır. Bu çalışmada heykelin Triton dışında hangi figür olabileceğine dair görüşler sunarak heykelin yeniden yorumlanması amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: *Troas, Parion, Tiyatro, Roma, Triton Heykeli.*

Abstract

Parion is one of the important port cities of Troas in ancient times. The city was heavily influenced by political events and wars during its time, but it has managed to retain its importance in terms of its location. The fact that the city received the status of a colony city twice during the Roman period supports this situation. The city is an uninterrupted settlement from the Archaic Period to Byzantium and the variety of

* Prof. Dr., Atatürk Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü, ORCID: 0000-0001-9847-4566

** Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, ORCID: 0000-0002-2734-9507

findings are essential in terms of showing how different the city was in the region. The city is a port city and the triton statue, which is the subject of this study, is important in terms of being a maritime-related example. Triton, that is a god of the sea, is the son of Poseidon and Amphitrite. The upper body is the human body, while the lower fish. The Triton statue, which was unearthed at the Parion Roman Theater, differs from the triton examples seen in Anatolia so far. The statue, which was found in two pieces in the excavation work, was restored and reattached. There are missing pieces of the statue, so it is not known what Triton was holding in its hand or whether the arms are open from both sides or the elbow is lifted upwards. Therefore, the sculpture was interpreted with similar examples. Regarding the sculpture, which is not found below the waist and whose tail is not known, restitutions were made in the light of similar examples. This research aims to reinterpret the statue which is defined as Triton earlier by proposing divergent conceptions about the statue.

Keywords: *Troas, Parion, Theater, Roman, Triton Statue.*

Giriş

Parion, Antik Çağ'da Propontis Bölgesinin güneyinde önemli bir liman kentidir (Keleş, 2016: 193) (**Harita 1**). Günümüzde Çanakkale ili, Biga ilçesi, Kemer Köyü sınırları içerisinde yer alan Parion (Başaran ve Tavukçu, 2007: 609; Oyarçın, 2016: 181), Eusebius'tan modern yazarların aktardıklarına göre MÖ 709 yılında bir koloni kenti olarak kurulmuştur (Hammond ve Scullard, 1970: 782; Avram, 2004: 991; Başaran ve Yıldızlı, 2019: 749). Kazı çalışmaları, kentte yaşamın MÖ 7. yüzyıldan MS 12. yüzyıla kadar devam ettiğini göstermektedir (Başaran ve Yıldızlı, 2019: 749; Kasapoğlu, 2019: 875).

2006 yılından günümüze kadar Parion Roma tiyatrosunda kazı ve restorasyon çalışmaları gerçekleştirilmiştir. Kentin önde gelen yapıları arasında gösterilebilecek olan tiyatro, akropolün doğusundaki yamaca konumlandırılmıştır. Tiyatro, kısaca kentin en uygun yerinde ve konumda inşa edilmiştir (Ergürer ve Güleç Özer, 2016: 34-36, Fig. 2). Caveanın yamaca yapılmış olması, tiyatronun inşasındaki masrafları hiç kuşkusuz azaltmış olmalıdır. Çünkü düz bir alana tiyatro, tonoz ve kemerler yardımıyla yapılabileceği için daha çok masraf ve daha fazla iş gücü ve zaman anlamına gelmektedir. Bunlardan kurtulmanın en kısa yolu da, bir yamacın eğiminden faydalanmaktır. Parion Roma tiyatrosunun bir diğer önemli yanı da, Vitruvius'un tiyatroların konumu için belirlediği şartlara olan uygunluğudur ve tiyatroların konumlanışında yer seçimi büyük önem arz etmektedir (Vitruvius, 2005: 102-103).

Kazı çalışmaları sonucunda, tiyatro sahne binasının büyük bir bölümü ve orkestranın bir kısmı açığa çıkarılmış ve plana aktarılmıştır (Başaran ve Yıldızlı, 2019: 753, Fig. 4, 5, 6). Bu çalışmalar sonrası, orkestranın zemininin tümüyle tahrip edildiği tespit edilmiş; kabartma ve heykeltıraşlık eserler ile bezemeli mimari bloklar ele geçmiştir. Bu parçalar arasında Triton heykeli, Saki-Hizmetçi kabartması, Victoria'lı alınlık ve Hades'in Persephone'yi yeraltı dünyasına kaçırmış sahnesinin işlendiği "kırık alınlık" parçası önemli buluntulardır (Ergürer ve Yıldızlı, 2014: 142, Res. 10; Başaran, 2016: 107-113, Fig. 2-7, 14, 19).

2015 yılı kazı çalışmalarında caveada tespit edilen gladyatör graffitileri (Ergürer ve Keleş, 2018: 25-30, Fotoğraf 3-4, Şekil 3), Parion tiyatrosunun kullanım amaçlarından bir tanesinin de gladyatör dövüşleri olduğunu göstermesi açısından önemlidir (Başaran ve Yıldızlı, 2019: 753).

Bu veriyi destekleyici bir diğer buluntu da, 2014 yılında tiyatrodan ele geçen yazıtlardır (Ergürer ve Keleş, 2018: 29-30, Fotoğraf 5, Şekil 4). Bu yazıtlardan birinde, Euhelpestus'un gladyatör dövüşleri için tiyatrodan yeni düzenlemeler ve mimari süslemeleri kendi parasıyla yaptırdığından bahsedilmektedir (Sayar, 2016: 201, 204-205, Fig. 4).

Parion Roma tiyatrosu, farklı dönemlerde değişikliklere uğramış ve asıl amacına uygun olarak uzun bir süre kullanım görmüştür (Başaran ve Yıldızlı, 2019: 753). Tiyatrodan ele geçen yazıtlar ve bezemeli mimari elemanlardan, yapının ilk olarak Flaviuslar Döneminde yapıldığı; MS 2. yüzyılın 2. yarısı ile MS 3. yüzyılın başlarında büyük bir yenileme çalışmasının gerçekleştirildiği (Ergürer ve Yıldızlı, 2014: 143), MS 4. yüzyılın ortalarına kadar işlevini korumuş ve geç dönemde eklenen duvarlarıyla, yapının işlevinin tamamen değişmiştir (Ergürer ve Yıldızlı, 2014: 143). Zamanla işlevini yitiren tiyatronun MS 5. yüzyıl sonrasında başlayarak, MS 7. yüzyıla kadar çöplük olarak kullanıldığı belirlenmiştir (Ergürer ve Güleç Özer, 2016: 64). Geç dönem duvarına dikey olarak eklenen son devşirme duvarlar ise, seramik ve sikkelerle MS 10.-12. yüzyıla tarihlenebilecek son eklentiler olarak görülmektedir (Ergürer ve Yıldızlı, 2014: 143; Ergürer ve Güleç Özer, 2016: 64).

Bu çalışmada heykelin tam olarak nasıl bir duruş sergilediği ve tiyatrodan nerede yer aldığına dair görüş sunmak ve heykelin Triton dışında hangi figür olabileceğine dair görüşler sunarak heykelin yeniden yorumlanması amaçlanmıştır.

Triton Heykeli

2012 yılı Parion kazıları sırasında Roma tiyatrosunun sahne binası içerisinde iki parça halinde ele geçen ve sonradan tümlenen mermer heykel, önce bir "kentauros" olarak düşünülmüş; yapılan ayrıntılı inceleme sonrası hazırlanan kazı raporu (Başaran vd, 2014: 400, Res. 8) ve daha sonra yayınlanan tiyatro kitabında (Başaran, 2016a: 11, Fig. 17; Başaran, 2016b: 118 vd., Fig. 14; Başaran, 2018a: 88, Fig. 14) "Triton Heykeli" olarak tanıtılmıştır. Heykel korunan ölçülerine göre 1.30 m yüksekliktedir. Tiyatrodan yapılan kazı çalışmaları sonucunda heykelle ait eksik parçaların ele geçmemiş olması; heykelin eksik parçalarının nasıl olabileceği ve yapıda tam olarak nerede durduğu konusunun soru işaretleriyle dolu olmasını da beraberinde getirmiştir.

Mermer heykel, ilk parçaları 2009 yılından itibaren çıkmaya başlayan tiyatro kabartmalarının yanı sıra, tiyatro skenefronsu önünde ve cephe akroterleri üzerinde heykellerin olduğunu da göstermesi açısından önemlidir.

Tanımlama

Kaliteli beyaz mermerden biçimlendirilmiş üst gövdesi çıplak işlenmiş erkek heykelinde göbeğin alt kısmı, birbiri üzerinden taşırılmış iki katlı akanthus yaprakları şeklinde bir kumaş etekle örtülmüştür (**Resim 1**). Sol kol omuzdan itibaren; sağ kol ise, pazu kemiği üstünden kırık ve kaybolmuştur (Başaran, 2016b: 118 vd., Fig.14; Başaran, 2018a: 88, Fig. 14). Baş gövdeden kırık olarak ele geçmiş ve sonradan gövde üzerine yerleştirilmiştir (**Resim 2**). Etek altında, bacaklar düz kesilmiş ve geriye doğru geniş bir silindir şeklinde uzatılmıştır. Heykelin

çıplak üst gövdesindeki ayrıntılar, anatomik yapıya uygun olarak, atletik erkek gövdesinin özelliklerini yansıtır şekilde işlenmiştir (**Resim 3**). Baş gövdeye göre hafif sağa dönüktür. Saçlar bukleler halinde alında ve ensede toplanmıştır (**Resim 4, 5, 6**). Ağız, dişler görülebilecek şekilde açıktır (**Resim 4, 5**). Çukurda bırakılan gözlerin içinin oyulmuş olmasından, gözün içerisine renkli taş yerleştirilmiş olduğu düşünülebilir (**Resim 5**). Heykelin burnunda, sırtının sol kısmında, üzerine oturduğu tabanda ve heykelin arkasında silindirik olarak uzayan gövdesinde bulunan dübel deliklerinden, heykelin yekpare mermerden yapılmadığı ve bazı bölümlerinin kayıp olduğu anlaşılmaktadır (**Resim 7, 8, 9**).

Tartışma ve Öneriler

Parion tiyatrosu kazılarında, mermer heykelin kimliğini gösterir herhangi yeni bir bulgu ele geçmemiştir. Heykelin kime ait olduğunun tespitinde kullanabileceğimiz tek özellik, açık akanthus yaprakları biçimli etektir. Bu tür eteklere genelde denizle ilişkili yaratıklarda rastlanmaktadır. Bu yaratıklar arasında, deniz tanrısı Poseidon'un arabasını çeken, gövdesinin ön bölümü at (bazen kanatlı); arkası balık yüzgeçli ve kuyruklu yılan olan "Hippokamos" (Karaosmanoğlu, 2005: 65 vd.) ve "Deniz Adamı", Glaukos'da, iki gövdenin birleşiminde bu türde parçalar görülmektedir. Özellikle de tritonlar (Thompson, 1950: 104 vd., Fig. 16, Plate 61-65; LIMC VIII/2, 1997, Lev. 47, 13; Lev. 48, 22; Lev. 49, 24; Lev. 59, 107) üzerinde bu türde yapraklı etek yer almaktadır. Bu açıdan baktığımızda, Parion Triton heykeline en yakın benzer örnek, Atina Agrippa Odeionu'ndaki yüksek kabartma olarak biçimlendirilmiş mermer heykeldir (Thompson, 1950: 104 vd, Fig. 16, Lev. 61-65). Mitolojide Triton, deniz ve depremler tanrısı Poseidon ile karısı Amphitrite'nin oğlu olarak gösterilmektedir (Hesiodos, 1977: Thegonia. 930; Erhat, 1996: 287-288; Estin ve Laporte, 2003: 131). Argonautlar'ın altın postu bulmak için yolculuk yaptıklarında, onlara uzun yol boyunca kılavuzluk yaptığından söz edilmektedir (Erhat, 1996: 288). Bazen önde iki at bacağı; bazen de iki ya da tek yılan kuyruklu gösterilen Tritonun Parion örneğinde, alt gövde ele geçmediği için nasıl bir bacak-kuyruk yapısına sahip olduğunu ve tiyatrodaki amaçla kullanıldığını henüz bilemiyoruz. Ancak sahne binasında yer aldığını düşünmekteyiz.

Hellenistik Döneme ait Pergamon Zeus Sunağının akroterlerinden ikisini oluşturan Triton heykelleriyle (Schrammen, 1906: 76-78; Winter ve Schrammen, 1908: Beiblatt 24. 166, 167), Parion Triton heykeli arasında çatıya yerleştiriliş açısından bazı benzerlikler de kurulabilir.

Kazılar sırasında ele geçmeyen kayıp parçaları da göz önüne aldığımızda, benzer örneklerle karşılaştırarak, Parion tritonu için yeni bazı restitüsyon önerilerinde bulunabiliriz: Kayıp parçalar arasında düşünebileceğimiz at gövdesi veya ata ait ön bacaklar göz önüne alınıp değerlendirildiğinde, triton olarak tanımladığımız çıplak gövdeli heykel, bir kentaurosa ait olabileceği gibi; bir hippokamposa da ait olabilir mi diye düşündürmektedir. Ancak bu, kayıp olarak düşünülen parçaların yapılan kazı çalışmalarında da ele geçmemesi, böyle parçaların var olup olmadığı sorusunu da akla getirmektedir.

Mitolojide karışık yaratıklar farklı birkaç varlığın (hayvan-insan) bazı bölümlerinin bir araya getirilmeleriyle ortaya çıkmış, hayal ürünü (kırma-katışık-melez) yaratıklardır. Bu

konuda mitoloji de bize yardımcı olmaktadır. Parion çıplak heykeli için, denizler tanrısı Poseidon ve onun oğlu Triton ilk akla gelmektedir. Parion heykelinin kollarının kayıp olması nedeniyle atribütünün olup olmadığını bilemiyoruz; dolayısıyla heykeli, Tanrı Poseidon olarak tanımlama olasılığımız düşüktür. Ayrıca heykelin alt gövdesindeki akanthus yaprağı şekilli etek, şimdiye kadarki tanrı Poseidon örneklerinde görülmemiştir. Bu durumda eksik parçalar nedeniyle heykel için yapılabilecek genel tanımlamada Triton'dan öteye gitmemektedir.

Öte yandan, Parion Triton heykelinin silindirik bir gövdeyle bitmesinden, arkasında bir yılan gövdesine sahip olma olasılığını da düşünmemizi gerektirmektedir. Bu durumda Triton fikri, daha da ön plana çıkmaktadır. Parion'un bir deniz kıyısı yerleşimi olduğunu da düşündüğümüzde, heykelle yansıtılmak istenilen denizle ilgili bir karışık yaratık olmalıdır.

Parion tiyatrosunun skenefrons kabartmalarında (Başaran, 2018a: 88, Fig. 14; Başaran, 2018b: 87) ana konunun mevsimlerin oluşumu olduğu ve bu yenilenme döngüsünün temelde sevgi ve aşktan kaynaklandığını söyleyebiliriz. Bu açıdan baktığımızda ise, Parion Triton heykelinin, güzel nymphe Skylla'nın sevgilisi, Poseidon'un oğlu kabul edilen Glaukos (Erhat, 1996: 148; Can, 2011: 261-264) olduğu da düşünülebilir.

Denize kıyısı olan veya nehir kenarına kurulan kentlerde su ile ilişkili tanrı ve tanrıçaların betimlendiği bilinmektedir. Poseidon ve diğer deniz yaratıkları ve bazı nehir tanrıları, iç bölgelerde de konu edilmiş ve hem heykel, hem de konulu frizlerde kabartma olarak işlenmişlerdir. Pisidia Antiokheia'da bir friz üzerinde Poseidon tasviri (Davidson, 1926: 26, Fig. 39) iç bölgelerde deniz tanrısının işlendiğine güzel bir örnektir. Yine Ephesos'da Marnas ve Klaseas heykeli (Strocka, 1989: 77-78, 81, Taf. 39. Abb. 1-3, Taf. 41. Abb 8-9; Altınoluk, 2010: 75-76, 78-79, Res. 41, 43-44), Aphrodisias Sebasteion frizinde yer alan Triton kabartması (Kleiner, 1992: 158, Fig. 133), Miletos Faustina Hamamında bulunan Maiandros heykeli (Altınoluk, 2010: 87, Res. 47), Hierapolis tiyatro frizinde Maiandros kabartması (Altınoluk, 2010: 87-88, Res. 48) ve Perge'de Kestros heykeli (Altınoluk, 2010: 83, Res. 45) gibi nehir tanrılarının işlendiği örnekleri de sayabiliriz. Parion'unda denize kıyısı olmasından dolayı deniz ile ilgili bir mitolojik karakterin canlandırılması olası bir durumdur.

Parion Roma tiyatrosu Triton heykelinin benzerleri konusunda ilk akla gelen, Atina Agrippa Odeion'unda bulunan Triton heykelleridir (Thompson, 1950: 104 vd., Fig. 16, Lev. 61-65). Buradaki heykeller skenede, arkadaki bir zemin önünde yer aldıklarından yarı plastik yapılmış, arkalarından da zemine bağlanmıştır (**Resim 10, 11, 12, 13**). Bu yüzden Tritonun iki bacağına ayrı ayrı bağlı tanımlanan yılan kuyruğu, bir sarmal şeklinde heykelin arkasındaki desteğin iki yanına yerleştirilmiştir. Parion Triton heykeli ise, ele geçtiği kadarıyla tam plastik yapılmıştır. Heykelin arkasında izlenen çıkıntı şeklindeki silindirik gövde üzerinde yer alan dübel deliği, yılan kuyruğunun iki bacağına bağlı tek kuyruk olarak tanımlandığını ve daha da geriye doğru uzandığını belgelemektedir (**Resim 8**). Bu türdeki gövdenin en yakın benzerini ise, Didyma Apollon Tapınağı'nın sütun kaidelerinden biri üzerinde yer alan panoların birinde, sırtında Nereid'i taşıyan Triton kabartmasında (Pülz, 1989: 133-134, Taf. 10, 4. Bildfeld

Nr. 4), Pisidia Antiokheia’da Propylona ait frizler üzerinde yer alan triton kabartmalarında (Robinson, 1926: 29-30, 55, Fig. 43, 86, 88), Kocaeli Arkeoloji Müzesi bahçesinde sergilenen bir ambon (orijinalde Roma Döneminde kullanılan mimari parça Bizans Döneminde devşirilmiş ve diğer yüzünde de kabartma yapılarak ambon olarak kullanılmıştır) üzerinde yer alan Triton kabartmasında (Özdin, 2014: 104-105, 185-187, Kat. No. 65), Magnesia’da Bazilika’da pilaster sütun başlığının köşelerinde elinde turritella tutan Triton kabartmasında (Bingöl, 1998: 65-70, Fig. 85; Yıldızlı, 2017: 70-71, Lev. 24c-e-d) ve Perge’de bir korniş bloğunun alınlığı ile köşe alınlığı parçası üzerinde yer alan yüksek kabartmada (Öztürk, 1999: 96, 119, Taf. 49.1, 65. 2; Öztürk, 2009: 51, 57-58, Taf. 11.5, 13.2) görmekteyiz. İnsan gövdesi olarak da, Didyma sütun kaidesindeki Triton’un gövdesiyle (**Resim 14**) büyük benzerlik gösteren Parion Tritonunun, üst gövdesindeki göğüs kaslarının işlenişinden, kolların iki yana doğru açıldığı da gözlenmektedir. Olasılıkla da başını çevirdiği sağ elinde, Didyma örneğinde olduğu gibi boynuz şekilli bir turritella = (deniz kabuğu) tutmuş olmalıdır. Sonuçta, heykelin geriye doğru uzanan bir kuyruğunun olduğu ve bir elinde de (büyük olasılıkla sağ) turritella tutmuş olduğunu söyleyebiliriz (**Resim 15-17**). Heykelin anatomik yapısı, saç detayları, etek olarak işlenen akanthus yapraklarının stiline ve yukarıda bahsedilen benzer örneklere bakıldığında eseri, MS 2. yüzyılın ikinci yarısına tarihlenmek mümkündür.

Sonuç

Parion Roma tiyatrosunda ele geçen Triton heykelinin Anadolu’da birebir benzer örneğiyle şimdiye kadar karşılaşmamıştır. Anadolu’da görülen Triton örnekleri Pergamon Zeus Sunağının iki akroteri Triton heykeli (erken örnek olan Pergamon Zeus akroterleri işleniş olarak benzemekte ve bunlar MÖ 160 yılına tarihlenmektedir) ve Hierapolis’te bulunan Triton heykeli (Hierapolis Triton heykeli, Parion örneğinden iki bacaklı işlenişle de ayrılmaktadır), genelde konulu kabartmalarda sahneyi tamamlayan figürlerdir. Kısaca ana sahneyi tamamlayan öğelerden biridir. Örnek verecek olursak, Magnesia’da pilaster sütun başlığında Skylla’nın Odysseus’un altı adamını yediği sahnede, Didyma Apollon Tapınağı’nın sütun kaidesinde Nereid taşıdığı sahnede, Aphrodisias’ta Sebasteion frizlerinde: Poseidon ve Amphitrite kabartması ve İmparator Cladius’un tasvir edildiği sahnede, Triton kabartmaları yer almaktadır. Bu örnekler dışında MS 2.-3. yüzyıla tarihlenen; Perge kazılarında çıkan küçük alınlık parçalarında ve Kocaeli Arkeoloji Müzesi bahçesinde yer alan ambon parçasındaki Triton kabartmalarında yer alan Triton betimlerinin Parion heykeline benzer şekilde işlendiği izlenmektedir. Ancak bunların hepsi kabartma parçası iken, Parion örneği, bir yere olasılıkla bir akroter üzerine monte edilmiş olmasıyla ve bir heykel şeklinde işlenmesiyle, diğerlerinden ayrılmaktadır.

Parion’un bir liman kenti olmasıyla, denizsel etkilerin varlığını göstermesi açısından önemli bir buluntudur Triton heykeli. Poseidon ve çocuklarının deniz kenarında yer alan kentlerde saygı ve tapınım gördüğü bilinmektedir. Ancak her zaman denize yakın kentlerle sınırlı kalmamıştır bu etki. Poseidon ve diğer deniz yaratıkları ve bazı nehir tanrıları, iç bölgelerde de konu edilmiş ve hem heykel, hem de konulu frizlerde kabartma olarak işlenmişlerdir. Antik dönemde genelde propagandanın, bir mimari yapı olsun ya da bir heykel

olsun, birçok farklı eser üzerinden yapıldığına tanık olunmaktadır. Böylece, halk üzerinde bırakılmak istenen etki, dolaylı yollardan verilmekte ve hem onların gönlü alınmakta, hem de beklenen destek kazanılmaktadır. Parion'un da bulunduğu konum itibarıyla tiyatro akroteri üzerinde yer alan bir Triton heykeline sahip olması, yukarıda bahsedilen gerek Glaukos olsun, gerekse diğer deniz yaratıkları (Triton, Skylla) olsun, kentte konu edilebilecek ve işlenebilecek mitolojik içerikli anlatımlarla açıklanabilir.

Sonuç olarak, yapılan araştırmada karşılaştırılan örnekler içinde heykelin bir Triton olabileceğini ve tiyatro sahne binasında bir yere (akroter üzerine) monte edilmiş olabileceğini ve büyük olasılıkla da arkasındaki çıkıntıdan bir kuyruğa (yılan) sahip olduğunu söyleyebiliriz.

Kaynakça

- (Altınoluk, 2010): ALTINOLUK, Sencan. *Eskiçağ'da Irmak Tanrıları (Türkiye Trakyası ve Anadolu)*, Türk Eskiçağ Bilimleri Enstitüsü Yayınları, İstanbul 2010.
- (Avram, 2004): AVRAM, Alexandru. "The Propontic Asia Minor", *An Inventory of Archaic and Classical Poleis*, Ed. M. H. Hansen – T. H. Nielsen, Oxford University Press, New York 2004, ss. 974-999.
- (Başaran-Tavukçu, 2007): BAŞARAN, Cevat. - TAVUKÇU, Ali Yalçın. "Parion Kazısı 2005", 28. *Kazı Sonuçları Toplantısı*, c. I, Ankara 2007, ss. 609-628.
- (Başaran vd, 2014): BAŞARAN, Cevat. - KELEŞ, Vedat. - FUL, Şengül Dilek. - KASAPOĞLU, Hasan. - ERGÜRER, Hasan Ertuğ. "Parion 2012 Yılı Kazı ve Restorasyon Çalışmaları", 35. *Kazı Sonuçları Toplantısı*, c. III, Muğla 2014, ss. 398-414.
- (Başaran, 2016a): BAŞARAN, Cevat. "2010-2015 Yılı Parion Tiyatrosu Kazıları", *Parion Roma Tiyatrosu 2006-2015 Yılı Çalışmaları, Mimarisi ve Buluntuları*, Ed. C. Başaran - H. Ertuğ Ergürer, Ankara 2016, ss. 1-30.
- (Başaran, 2016b): BAŞARAN, Cevat. "Parion Tiyatrosu Kabartma ve Heykeltıraşlık Eserleri", *Parion Roma Tiyatrosu 2006-2015 Yılı Çalışmaları, Mimarisi ve Buluntuları*, Ed. C. Başaran - H. Ertuğ Ergürer, Ankara 2016, ss. 105-120.
- (Başaran, 2018a): BAŞARAN, Cevat. "Relief and Statuary Pieces of The Parion Theater", *Parion Studies 1: Roman Theater of Parion*, Ed. C. Başaran - H. Ertuğ Ergürer, Ankara 2018, ss. 79-90.
- (Başaran, 2018b): BAŞARAN, Cevat. "Parion Tiyatrosu Skenefrons Alınlık Kabartmaları Üzerine Yeni Gözlemler", *Uluslararası Propontis ve Çevre Kültürleri Sempozyumu, 15-19 Ekim 2018 Biga/Çanakkale*, Bildiri Özetleri Kitabı, Ankara 2018, s. 87.
- (Başaran - Yıldızlı, 2019): BAŞARAN, Cevat. - YILDIZLI, Mustafa. "Parion Tiyatrosu Victoria'lı Alınlık ve Mimari Bezemesi", *Turkish Studies- Historical Analysis*, Vol. 14/ 4, ss. 749-766.
- (Bingöl, 1998): BİNGÖL, Orhan. *Menderes Magnesiası*, Dönmez Ofset, Ankara 1998.
- (Can, 2011): CAN, Şefik. *Klasik Yunan Mitolojisi*, Ötüken Neşriyat A.Ş., İstanbul 2011.
- (Erhat, 1996): ERHAT, Azra. *Mitoloji Sözlüğü*, Remzi Kitabevi, İstanbul 1996.
- (Ergürer - Yıldızlı, 2014): ERGÜRER, Hasan Ertuğ. - YILDIZLI, Mustafa. "Parion Roma Tiyatrosu 2006-2013", *Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Arkeoloji Bölümü 40. Kuruluş Yılı Armağanı, Anadolu'nun Zirvesinde Türk Arkeolojisinin 40 Yılı*, Ed. H. Kasapoğlu - M. Ali Yılmaz, Ankara 2014, ss. 139-157.
- (Ergürer - Güleç, 2016): ERGÜRER, Hasan Ertuğ. - GÜLEÇ ÖZER, Derya. "Parion Tiyatro Mimarisi", *Parion Tiyatrosu: 2006-2015 Yılı Çalışmaları, Mimarisi ve Buluntuları*, Ed. C. Başaran- H. E. Ergürer, Ankara 2016, ss. 33-64.
- (Ergürer - Keleş, 2018): ERGÜRER, Hasan Ertuğ. - KELEŞ, Vedat. "Parion Tiyatrosu'nda Bulunan Gladiatör Graffitoları", *TÜBA-KED*, Sayı 18, Ankara 2018, ss. 21-32.
- (Estin - Laporte, 2003): ESTİN, Colette. - LAPORTE, Helene. *Yunan ve Roma Mitolojisi*, Çev. Musa Eran, Semih Ofset, Ankara 2003.
- (Hammond – Scullard, 1970): Nicholas G. L. Hammond. – Howard H. Scullard. *The Oxford Classical Dictionary*, Oxford University Press, London 1970.
- (Hesiodos, 1977). HESİODOS. *Hesiodos Eseri ve Kaynakları: in: "Theogonia"*. Çev. Sabahattin Eyüpoğlu - Azra Erhat, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1977.

- (Karaosmanoğlu, 2005): KARAOSMANOĞLU, Mehmet. *Mitoloji ve Ege'nin Tanrıları*, Eser Ofset Matbaacılık, Erzurum 2005.
- (Kasapoğlu, 2019): KASAPOĞLU, Büşra Elif. "Parion'dan Bir Grup Korinth Alabastronu", *Turkish Studies- Historical Analysis*, Vol. 14/ 4, 2019, ss. 875-902.
- (Keleş, 2016): KELEŞ, Vedat. "Tiyatro'da Ele Geçen Alexandria Troas Sikkeleri ve Goth İstilasası", *Parion Tiyatrosu: 2006-2015 Yılı Çalışmaları, Mimarisi ve Buluntuları*, Ed. C. Başaran - H. E. Ergürer, Ankara 2016, ss. 193-200.
- (Kleiner, 1992): KLEINER, Diana E. E. *Roman Sculptures*, Yale University Press, New Haven-London 1992.
- LIMC VIII/2. *Lexicon Iconographicum Mythologiae Classicae*, Thespiades-Zodiacus, Artemis Verlag Zürich und Düsseldorf, 1997.
- (Oyarçın, 2016): OYARÇIN, Kasım. "Parion Tiyatrosu Sikkeleri Üzerine Genel Bir Değerlendirme", *Parion Tiyatrosu: 2006-2015 Yılı Çalışmaları, Mimarisi ve Buluntuları*, Ed. C. Başaran - H. E. Ergürer, Ankara 2016, ss. 181-193.
- (Özdin, 2014): ÖZDİN, Yasemin. *Kocaeli Merkezde Bulunan Bizans Devri Taş Eserleri*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, 2014.
- (Öztürk, 1999): ÖZTÜRK, Arzu. *Architektur der Scaenae Frons des Theaters von Perge*, Brandenburgischen Technischen Universität Cottbus, 1999.
- (Öztürk, 2009): ÖZTÜRK, Arzu. *Die Architektur der Scaenae Frons des Theaters in Perge*, Denkmäler Antiker Architektur, Band XX, Berlin-New York 2009.
- (Pülz, 1989): PÜLZ, Stefan. *Untersuchungen zur kaiserzeitlichen Bauornamentik von Didyma*, Istanbuler Mitteilungen Beiheft 35, Tübingen 1989.
- (Robinson, 1926): ROBINSON, David M. "Roman Sculptures from Colonia Caesarea (Pisidian Antioch)", *The Art Bulletin*, Vol. 9, No. 1, 1926, ss. 4-69.
- (Sayar, 2016): SAYAR, Mustafa Hamdi. "Tiyatro'da Ölüm: Parion Tiyatrosu'nda Gladyatör Dövüşleri", *Parion Tiyatrosu: 2006-2015 Yılı Çalışmaları, Mimarisi ve Buluntuları*, Ed. C. Başaran- H. E. Ergürer, Ankara 2016, ss. 201-207.
- (Schrammen, 1906): SCHRAMMEN, Jakob. *Der Grozse Altar Der Obere Markt*, Altertümer von Pergamon, Band III/1 Text, Berlin 1906.
- (Strocka, 1989): STROCKA, Volker Michael. "Zeus, Marnas und Klaseas ephesische Brunnenfiguren von 93 n. Chr.", *Festschrift Für Jale İnan Armağanı*, Ed. Nezh Başgelen, Arkeoloji Sanat Yayınları, İstanbul 1989, ss. 77-92.
- (Thompson, 1950): THOMPSON, Homer A. (1950). "The Odeion in the Athenian Agora", *Hesperia* 19/2, American Excavations in the Athenian Agora, Thirty-Ninth Report, 1950, ss. 31-141.
- (Vitruvius, 2005): VİTRUVİUS. *Mimarlık Üzerine On Kitap*, Çev. Suna Güven, Şevki Vanlı Mimarlık Vakfı, Ankara 2005.
- (Winter – Schrammen, 1908): WINTER, Franz. - SCHRAMMEN, Jakob. *Die Skulpturen mit ausnahme der Altarreliefs*, Altertümer von Pergamon, Band VII, Text 2, Berlin 1908.
- (Yıldızlı, 2017): YILDIZLI, Mustafa. *Parion Tiyatrosu Victoria'lı Alınlık Işığında Akanthuslar Arasında İşlenen Figürler*. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, 2017.

Ekler

Harita 1: Parion ve Troas Bölgesi Antik Kentleri

Resim 1: Parion, Triton Heykeli ve Çizimi (Çiz. M. Yıldızlı)

Resim 2: Parion, Triton Heykeli (Başaran, 2016: Fig. 17)

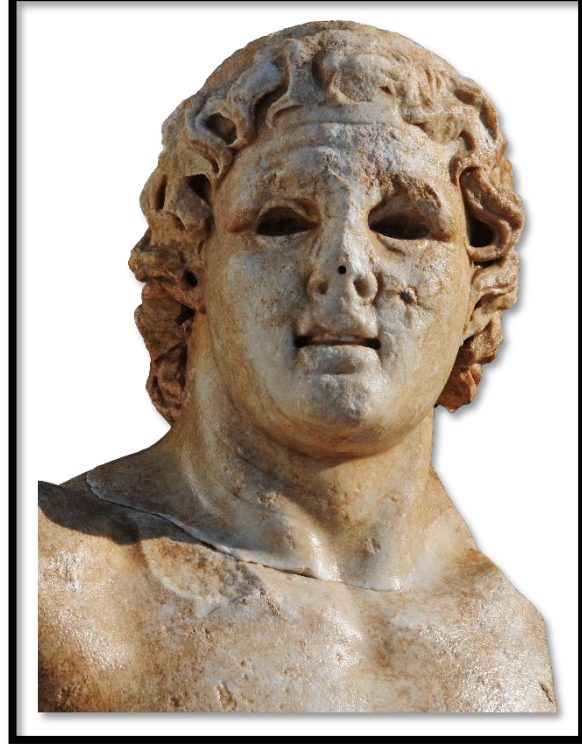
Resim 3: Parion, Triton Heykeli

Resim 4: Triton Heykeli, saç ve göz detayı

Resim 5: Triton Heykeli, yüz detayı

Resim 6: Triton Heykeli, bukleli saç detayı ve saç bandı

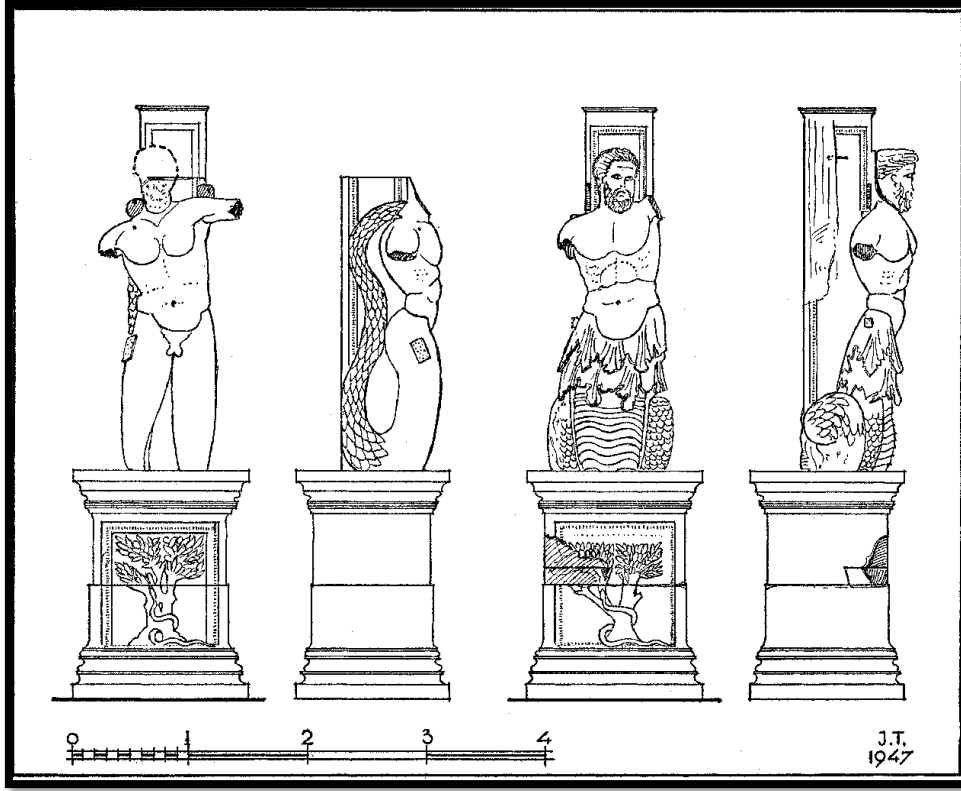
Resim 7-8: Triton Heykeli, Sol koldaki kırıklar, omuzdaki dübel deliği ve gövdenin arkasındaki kuyruk çıkıntısı

Resim 9: Triton Heykeli, sağ profilden görünümü

Resim 10: Atina Agrippa Odeionu, Triton Heykelleri (Thompson, 1950: Fig. 16)

Resim 11-12: Atina Agrippa Odeionu, Triton Heykelleri

(https://commons.wikimedia.org/wiki/File:3495_-_Athens_-_Odeion_of_Agrippa_-_Photo_by_Giovanni_Dall%27Orto,_Nov_9_2009.jpg, <https://greece-a-view-to-the-past.com/odeon-of-agrippa-ancient-agera-of-athens/>)

Resim 13: Atina Agrippa Odeionu, Triton Heykelleri

(https://i0.wp.com/2daystotravel.com/wp-content/uploads/2017/06/img_6997-1.jpg?ssl=1)

Resim 14: Didyma Apollon Tapınağı'nın sütun kaidesindeki Triton ve Nereid kabartması
(https://global-geography.org/af/Geography/Asia/Turkey/Pictures/Izmir_Milet_Bodrum/Didyma_-_Temple_of_Apollo_Detail)

Resim 15: Triton Heykeli, Restitüsyon Denemesi I (Çiz: M. Yıldızlı)

Resim 16: Triton Heykeli, Restitüsyon Denemesi II ve III (Çiz: M. Yıldızlı)

Resim 17: Triton Heykeli, Restitüsyon Denemesi II ve III (Çiz: M. Yıldızlı)

